

มาตรการทางการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม Measure of Public Finance in Humanitarian Aid

นภัสรพี เตชางกูร

Nabhasrabi Tejangkura

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

*Corresponding Author Email: nabhasrabi@outlook.com

Received: 25 August 2025 Revised: 21 October 2025 Accepted: 23 October 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมในประเทศไทย 2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม 3. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ และ 4. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมของประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อาทิ การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เจาะลึก การประชุมระดมสมอง กลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมาตรการทางการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งได้จากการคำนวณขนาดกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึก แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งข้อมูลมาวิเคราะห์การวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมในประเทศไทยยังมีข้อจำกัดด้านกฎหมายและกลไกการ ทำให้ต้องพึ่งพางบกลางและเงินสำรองจ่าย ซึ่งมีขั้นตอนซับซ้อนและข้อจำกัดด้านวงเงิน 2) หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องชี้ว่า การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และควรมีระบบงบประมาณที่เปิดเผย ตรวจสอบได้ และมีความต่อเนื่อง 3) ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงบประมาณด้านมนุษยธรรมมักมีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวร เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างรวดเร็วและยั่งยืน และ 4) ประเทศไทยควรจัดตั้งกองทุนเพื่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งชาติ พร้อมหลักเกณฑ์การใช้จ่าย การติดตาม และการประเมินผลที่ชัดเจน การวิจัยนี้จึงเสนอรูปแบบกฎหมายเฉพาะและการจัดตั้งกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรมที่สอดคล้องกับพันธกรณีสากล อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความยั่งยืนของการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในประเทศไทย พร้อมทั้งเสริมสร้างบทบาทของไทยในเวทีนานาชาติ

คำสำคัญ: มาตรการทางการคลังของรัฐ, การช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม, กองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม

Abstract

This research consists purposes were 1. to analyze the problems in budget allocation and the legal frameworks related to public finance in humanitarian aid in Thailand 2. to analyze concepts and theories related to public finance in humanitarian aid 3. to analyze and compare budget allocation models and related legal frameworks in humanitarian aid between Thailand and other countries and 4. to analyze and propose appropriate budget allocation approaches and legal measures concerning public finance in humanitarian aid in Thailand. This is a qualitative research by studying from both theoretical and practical sources such as document research, in-depth interviews, brainstorming sessions. The target group consists of experts, academics, specialists, and those involved in government financial measures for humanitarian assistance. This is obtained by calculating the size of the target group, data collected from documents, interview forms and recording forms and then analyzing the data collected from the sources using content analysis. The results revealed that 1) budget allocation for humanitarian aid in Thailand still faces legal and permanent mechanism constraints, relying mainly on the central budget and contingency funds, which involve complex procedures and budget limitations 2) related concepts and theories emphasize that humanitarian aid is a fundamental human right and should be supported by transparent, accountable and continuous budget systems 3) countries with effective humanitarian budget management often have specific legislation and permanent funds to ensure rapid and sustainable aid and 4) it is appropriate for Thailand to establish a National Humanitarian Assistance Fund with clear expenditure guidelines, monitoring, and evaluation mechanisms. This research therefore proposes a specific humanitarian law and the establishment of a permanent humanitarian fund in accordance with international obligations. These measures would enhance the efficiency, transparency and sustainability of humanitarian assistance in Thailand, as well as strengthen the country's role in the international arena.

Keywords: Public Finance Measures, Humanitarian Aid, Permanent Humanitarian Fund

บทนำ

การช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม (Humanitarian Aid) เป็นภารกิจที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เนื่องจากมีเป้าหมายในการบรรเทาความเดือดร้อนและคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จากผลกระทบของภัยพิบัติทางธรรมชาติ โรคระบาด ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม ตลอดจนวิกฤติการณ์ระหว่างประเทศที่กระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน (United Nations, 2019, น.22) สหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศได้ย้ำถึงความสำคัญของการดำเนินการด้านมนุษยธรรม โดยกำหนดเป็นหลักการพื้นฐานที่ประเทศภาคีควรให้การสนับสนุนและพัฒนาโลกที่เหมาะสม เพื่อให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะ SDG 16

(สันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง) และ SDG 17 (ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน) ที่มุ่งเน้นการสร้างระบบการช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ทั้งนี้ รายงานของสหประชาชาติระบุว่า ภัยพิบัติทางธรรมชาติสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจโลกกว่า 3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในช่วงปี 2000–2019 โดยภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกได้รับผลกระทบมากที่สุด และประเทศไทยติดอันดับ 1 ใน 10 ของประเทศที่มีความเสี่ยงสูงต่อภัยพิบัติ ความท้าทายนี้สะท้อนว่าการพึ่งพาเงินสำรองจ่ายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ และแนวคิด Human Security (UNDP, 1994, p.24–25) ที่ต่างเน้นให้รัฐมีระบบกฎหมายและกลไกการเงินที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความต่อเนื่อง การวิเคราะห์เปรียบเทียบยังชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังคงอยู่ในช่องว่างเชิงกฎหมาย เมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาแล้วที่มีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรรองรับ

แม้ว่าประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม (สมชาย พัฒนศิริ, 2560, น.148) แต่การจัดสรรงบประมาณด้านนี้ยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง โดยส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉิน ซึ่งแม้จะเป็นกลไกที่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ แต่กลับมีขั้นตอนทางราชการที่ซับซ้อน รวมถึงข้อจำกัดด้านวงเงินที่ไม่เพียงพอในการรองรับเหตุการณ์ขนาดใหญ่หรือวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2564, น.77) ตัวอย่างเช่น ในเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ปี 2554 รัฐบาลต้องออกพระราชกำหนดกู้เงินกว่า 3.5 แสนล้านบาทเพื่อการฟื้นฟู เนื่องจากงบกลางไม่เพียงพอ หรือในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รัฐบาลต้องใช้งบกู้เพิ่มเติมกว่า 1.5 ล้านล้านบาทเพื่อสาธารณสุขและการเยียวยาประชาชน (กระทรวงการคลัง, 2564, น.12) สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบการคลังที่สามารถรองรับสถานการณ์วิกฤติได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในประเทศไทยยังประสบปัญหาในเชิงสถาบันและกฎหมาย โดยยังไม่มีการจัดตั้งกองทุนถาวรหรือกฎหมายเฉพาะรองรับ ส่งผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างกระจัดกระจายและต้องอาศัยมาตรการชั่วคราวเป็นหลัก อีกทั้งโรงพยาบาลหลายแห่งยังคงประสบภาระหนี้สินจากการรักษาพยาบาลคนต่างด้าวตามหลักมนุษยธรรมโดยขาดงบประมาณเฉพาะในการรองรับ ทำให้การช่วยเหลือมีค่าใช้จ่ายไม่ต่อเนื่อง และขาดความมั่นคงทางการคลังในระยะยาว ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงกระทบต่อสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้ประสบภัยและผู้ได้รับการช่วยเหลือเท่านั้น แต่ยังบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนและลดทอนบทบาทของประเทศไทยในเวทีความร่วมมือด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศอีกด้วย (สุภารัตน์ ศรีสุข, 2562, น.95) ขณะเดียวกัน การดำเนินงานมักกระจายอยู่ในหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานงบประมาณ แต่ละหน่วยงานมีแนวทางและระเบียบที่แตกต่างกัน ทำให้การจัดสรรงบประมาณและการดำเนินการขาดเอกภาพ เกิดความซ้ำซ้อนและความล่าช้าในกระบวนการ อีกทั้งยังไม่มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำหนดนโยบายและติดตามประเมินผลการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดยเฉพาะ

เมื่อพิจารณาในบริบทต่างประเทศ จะพบว่าหลายประเทศได้จัดตั้งกลไกทางการคลังและกฎหมายเพื่อรองรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EU) มีการกำหนดกองทุนด้านมนุษยธรรมและกฎหมายเฉพาะเพื่อสนับสนุนการช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ (European Commission, 2021, p.8) สหรัฐอเมริกามีกฎหมายว่าด้วยการจัดสรรงบประมาณด้านความช่วยเหลือจากต่างประเทศที่ครอบคลุมถึงการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดยตรง (USAID, 2020, p.16) ขณะที่ญี่ปุ่นมีการจัดตั้งกองทุนและหน่วยงานเฉพาะสำหรับการบริหารจัดการความช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉิน (Japan International Cooperation Agency, 2021, น.22) ซึ่งทำให้การดำเนินงานมีความคล่องตัว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ในทางกลับกัน ประเทศไทยยังคงพึ่งพามาตรการชั่วคราว เช่น การใช้งบกลางหรือเงิน

สำรองจ่าย โดยปราศจากกฎหมายหรือกองทุนถาวรที่รองรับอย่างเป็นระบบ ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นช่องว่าง ในเชิงกฎหมายและการจัดการงบประมาณ ซึ่งทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถพัฒนากรอบด้านมนุษยธรรมที่มีเสถียรภาพและยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการศึกษาและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่การดำเนินงานเชิงปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรระหว่างประเทศ ขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในมิติทางกฎหมายและการคลังที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความช่วยเหลือให้เกิดความยั่งยืนและตรวจสอบได้ จึงทำให้เกิดช่องว่างทางองค์ความรู้ ที่ควรได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถปรับใช้ได้จริงในประเทศไทย

ดังนั้น จากสภาพปัญหาและช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าประเทศไทยยังขาดกลไกทางการคลังและกฎหมายที่มีเสถียรภาพเพียงพอในการรองรับการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม การพึ่งพามาตรการชั่วคราวไม่เพียงสร้างข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพและความโปร่งใส แต่ยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและภาพลักษณ์ของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสรรงบประมาณและมาตรการทางกฎหมายที่ยั่งยืน เพื่อสร้างระบบการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่มีความต่อเนื่อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถตอบสนองต่อวิกฤติการณ์ได้อย่างทันท่วงที อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยและมาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมในประเทศไทย
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนวทางการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการคลังของรัฐในการช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมของประเทศไทย

การบททวนวรรณกรรม

1. หลักการสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของมนุษย์

การช่วยเหลือตามหลักมนุษยธรรมได้รับการรองรับอย่างกว้างขวางในกรอบสหประชาชาติว่าเป็นกลไกคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิในการมีชีวิต (ICCPR มาตรา 6) และสิทธิด้านสุขภาพ/มาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ (ICESCR มาตรา 11 และ 12) ซึ่งรัฐภาคีรวมถึงประเทศไทยมีพันธกรณีต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นจริงอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ (UN Human Rights Office, 2022) แนวคิด Human Security ของ UNDP (1994) ได้ขยายความหมายความมั่นคงจาก รัฐ มาสู่มนุษย์ ครอบคลุมเศรษฐกิจ อาหาร สุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม การเมือง และความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ทำให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเป็นภาระหน้าที่เชิงโครงสร้างของรัฐที่ต้องจัดสรรทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและมีธรรมาภิบาล หลัก Responsibility to Protect (R2P) ตาม 2005 World Summit Outcome ได้ตอกย้ำความรับผิดชอบของรัฐในการปกป้องประชากรจากอาชญากรรม

โศครายส์ประการและให้รัฐมีหน้าที่ประสานความร่วมมือกับประชาคมโลกเมื่อจำเป็น (United Nations General Assembly, 2005) ขณะที่ มติ UNGA 46/182 (1991) ได้วางหลักการและกลไกการประสานงานความช่วยเหลือฉุกเฉินของสหประชาชาติ อันเป็นฐานคิดเรื่องความต่อเนื่อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ของระบบมนุษยธรรมสมัยใหม่ (United Nations, 1991)

2. กรอบความร่วมมือและพันธกรณีระหว่างประเทศ

สหประชาชาติได้กำหนดกรอบการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะ SDGs ที่มุ่งยกระดับระบบการคลังและสถาบันภาครัฐให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีประสิทธิภาพ โดย SDG 16 เน้นการสร้างสันติภาพ ความยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง ขณะที่ SDG 17 เน้นความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อรองรับการพัฒนาและการแก้ปัญหาวิกฤติด้านมนุษยธรรม (United Nations, 2015, p.55) สะท้อนว่าระบบการคลังเพื่อมนุษยธรรมต้องเป็น โครงสร้างถาวรของรัฐ พันธกรณีสำคัญอื่น เช่น Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 กำหนดให้ประเทศภาคีรวมทั้งไทยต้องสร้างกลไกด้านงบประมาณและกฎหมายเพื่อรองรับการจัดการภัยพิบัติและมนุษยธรรมอย่างยั่งยืน (UNDRR, 2015, p.12–14)

3. หลักการทางการคลังและกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยมีกลไกทางการคลังที่ใช้อยู่รับสถานการณ์ด้านมนุษยธรรมและภัยพิบัติ ผ่านพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 และระเบียบว่าด้วยเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉิน ซึ่งให้อำนาจรัฐบาลเบิกจ่ายงบกลางได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการจัดทำงบประมาณประจำปี (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2564, น.77) อย่างไรก็ตาม กลไกดังกล่าวมีลักษณะเป็นมาตรการชั่วคราวไม่ใช่กองทุนถาวร ส่งผลให้การเบิกจ่ายมีข้อจำกัดทั้งในด้านวงเงิน ความต่อเนื่อง และความโปร่งใส อีกทั้ง ยังมีขั้นตอนทางราชการที่ซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อวิกฤติได้อย่างทันทั่วทั้งที่ หลักฐานเชิงประจักษ์พบว่าระบบดังกล่าวไม่สามารถรองรับภัยพิบัติขนาดใหญ่ได้อย่างยั่งยืน เช่น อุทกภัยปี 2554 รัฐบาลต้องออกพระราชกำหนดกู้เงินกว่า 3.5 แสนล้านบาท (กระทรวงการคลัง, 2555, น.40) หรือโควิด-19 ต้องกู้เงิน 1.5 ล้านล้านบาท (กระทรวงการคลัง, 2564, น.12) สะท้อนถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการคลังไทยที่พึ่งพาการกู้เงินมากกกว่ามีกลไกถาวร นอกจากนี้ การจัดสรรงบประมาณด้านมนุษยธรรมยังขาดเอกภาพและการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและความล่าช้าในการดำเนินงาน การไม่มีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ทำให้การดำเนินการต้องอาศัยการตีความจากกฎหมายทั่วไปที่มีได้ออกแบบมาเพื่อรองรับสถานการณ์ด้านนี้โดยตรง จึงก่อให้เกิดความไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่องในเชิงนโยบาย

4. กรณีศึกษาต่างประเทศและการเปรียบเทียบ

หลายประเทศได้พัฒนากลไกทางการคลังและกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อรองรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างเป็นระบบ สหภาพยุโรป (EU) มี Humanitarian Aid Regulation และจัดตั้ง ECHO ทำหน้าที่บริหารงบถาวรหลายพันล้านยูโรต่อปี ทำให้การช่วยเหลือมีความต่อเนื่อง คล่องตัว และตรวจสอบได้ (European Commission, 2021, p.8) สหรัฐอเมริกา มี Foreign Assistance Act ที่กำหนดกรอบการจัดสรรงบประมาณด้านความช่วยเหลือจากต่างประเทศโดยตรง และดำเนินการผ่าน USAID ซึ่งมีทั้งงบประมาณระยะยาวและกองทุนฉุกเฉินที่พร้อมตอบสนองต่อวิกฤติทั่วโลก (USAID, 2020, p.16) ญี่ปุ่น มี Japan Disaster Relief Fund และกฎหมายที่รองรับการดำเนินงานผ่าน JICA ทำให้การเบิกจ่ายงบประมาณและการส่งความช่วยเหลือในสถานการณ์ฉุกเฉินมีความรวดเร็ว โปร่งใส และมีเอกภาพ (JICA, 2021, p.22) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย จะเห็นได้ว่าระบบ

การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของไทยยังพึ่งพางบกลางและมาตรการชั่วคราวเป็นหลัก ไม่มีการจัดตั้งกองทุนถาวรหรือกฎหมายเฉพาะที่ชัดเจน จึงขาดความมั่นคงและต่อเนื่องในการดำเนินงาน ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่าง ทั้งด้านกฎหมายและการคลังที่ทำให้ไทยไม่สามารถสร้างกลไกการช่วยเหลือที่ยั่งยืนได้เทียบเท่ากับนานาประเทศ อีกทั้งยังลดโอกาสในการเสริมบทบาทของไทยในเวทีด้านมนุษยธรรมระหว่างประเทศ

5. Humanitarian Diplomacy และบทบาทประเทศไทย

การมีระบบกองทุนและกฎหมายที่มั่นคงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับบทบาทของประเทศในเวทีระหว่างประเทศ เพราะไม่เพียงแต่ทำให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมีความต่อเนื่องและตรวจสอบได้ แต่ยังสะท้อนถึงความพร้อม ความน่าเชื่อถือ และความรับผิดชอบของรัฐต่อประชาคมโลก (Finnemore, 2017, p.201) ประเทศที่มีกลไกทางการคลังและกฎหมายที่ชัดเจน มักได้รับการยอมรับว่าเป็นพันธมิตรที่เชื่อถือได้ในการจัดการวิกฤติ และสามารถใช้ humanitarian Diplomacy เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในกรณีของประเทศไทย แม้จะมีบทบาทเชิงปฏิบัติในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและผู้ลี้ภัย รวมถึงการเข้าร่วมความร่วมมือพหุภาคีในระดับอาเซียนและสหประชาชาติ แต่ข้อจำกัดด้านงบประมาณและการขาดกลไกถาวรทางกฎหมายทำให้บทบาทของไทยในด้าน Humanitarian Diplomacy ยังไม่โดดเด่นเท่าที่ควร การช่วยเหลือส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะเฉพาะกิจ ไม่ต่อเนื่อง และอาจถูกมองว่าขาดความยั่งยืนในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาคมโลก ดังนั้น การเสริมสร้างระบบการคลังและกฎหมายที่รองรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอย่างถาวรจึงจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการช่วยเหลือภายในประเทศ และเป็นการเพิ่ม Soft Power ของไทยในเวทีระหว่างประเทศ ทำให้ประเทศไทยสามารถแสดงบทบาทเชิงรุกในด้าน Humanitarian Diplomacy มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางนโยบายและมาตรฐานสากล และสร้างความร่วมมือที่ยั่งยืนกับนานาประเทศ

6. ช่องว่างทางองค์ความรู้

แม้จะมีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่มิติการดำเนินงานเชิงปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐหรือ NGOs (สุภารัตน์ ศรีสุข, 2562, น.95) ขณะที่มิติสำคัญในด้านกฎหมายและการคลังซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้ระบบความช่วยเหลือมีประสิทธิภาพและยั่งยืน กลับยังไม่ได้รับการศึกษาเชิงลึกอย่างเพียงพอ งานศึกษาที่มีอยู่ยังไม่ได้นำเสนอการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งที่หลายประเทศ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ได้พัฒนากฎหมายและกองทุนถาวรที่สามารถรองรับวิกฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ งานวิชาการที่มีอยู่ยังไม่เชื่อมโยง Human Rights, Human Security และ Humanitarian Diplomacy เข้าด้วยกันอย่างบูรณาการ ทั้งที่องค์ประกอบเหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างระบบมนุษยธรรมที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศของไทย เช่น SDGs และ Sendai Framework งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ดังกล่าว โดยการวิเคราะห์เชิงลึกในมิติกฎหมาย-การคลัง-พันธกรณีสากล ควบคู่กับการเปรียบเทียบแนวทางของต่างประเทศ เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทย อันจะช่วยพัฒนาระบบการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมให้มีความยั่งยืน โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) คือ ซึ่งประกอบด้วยเอกสารปฐมภูมิและเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ 1) กฎหมายระหว่างประเทศและพันธกรณีสากลที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เช่น Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030, SDGs โดยเฉพาะ SDG 16 และ SDG 17, Paris Agreement และมติสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับ Humanitarian Assistance 2) กฎหมายและกลไกของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณและกองทุนด้านมนุษยธรรม เช่น Humanitarian Aid Regulation ของสหภาพยุโรป, Foreign Assistance Act ของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายที่รองรับ Japan Disaster Relief Fund ของญี่ปุ่น 3) กฎหมายและเอกสารของประเทศไทย เช่น พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561, พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550, ระเบียบว่าด้วยเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ตลอดจนเอกสารนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ และรายงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และ (4) ข้อมูลทุติยภูมิ เช่น หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณและมาตรการทางกฎหมายด้านมนุษยธรรม

1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม คือ การดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมระดมสมอง (Focus Group Discussion) โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องที่เข้าร่วมประกอบด้วย 1) นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายการคลังและกฎหมายระหว่างประเทศ 2) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการด้านมนุษยธรรมและการจัดสรรงบประมาณ ได้แก่ สำนักงานงบประมาณ กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ 3) ผู้แทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การเก็บข้อมูลดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ อธิบายปัญหาเชิงโครงสร้าง ตลอดจน รวบรวมข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยมีลำดับขั้นตอน 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้อง 2) วิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย หนังสือ เอกสารวิชาการ และรายงานเชิงนโยบาย 3) เปรียบเทียบแนวทางการจัดสรรงบประมาณและมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อระบุช่องว่าง ปัญหา และองค์ประกอบที่สามารถนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวได้นำมาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอเชิงกฎหมายและเชิงนโยบาย ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้เข้าร่วม

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาทางกฎหมายและกลไกการคลังของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาปัญหาทางกฎหมายและกลไกการคลังของประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ ดังนี้

1.1 ประการแรก ประเทศไทยยังขาดกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรสำหรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 หรือกฎหมายด้านการคลังทั่วไป แต่กฎหมายเหล่านี้ไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อรองรับสถานการณ์ด้านมนุษยธรรมโดยตรง จึงทำให้การบริหารจัดการในภาวะวิกฤตมีลักษณะกระจายและขาดเอกภาพ อีกทั้งยังไม่มีการจัดตั้งกองทุนถาวรเพื่อรองรับสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภัยพิบัติ ทำให้รัฐต้องพึ่งพามาตรการแก้ไขเฉพาะหน้าเป็นหลัก ซึ่งก่อให้เกิดช่องว่าง ทั้งเชิงกฎหมายและเชิงโครงสร้างของระบบการคลังเพื่อมนุษยธรรม

1.2 ประการที่สอง กลไกทางการเงินที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นมาตรการชั่วคราว โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญ เช่น พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 และระเบียบว่าด้วยเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น กลไกเหล่านี้แม้จะเปิดโอกาสให้รัฐบาลสามารถเบิกงบกลางได้โดยไม่ต้องผ่านขั้นตอนการจัดทำงบประมาณประจำปี แต่ก็ยังเป็นเพียงมาตรการเฉพาะกิจที่ขาดความต่อเนื่อง ไม่มีหลักประกันทางกฎหมายว่าจะสามารถรองรับภาวะวิกฤตที่มีความซับซ้อนและยืดเยื้อได้เพียงพอ ส่งผลให้การเบิกจ่ายล่าช้า ไม่ยืดหยุ่น และไม่สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ต้องการความเร่งด่วนได้อย่างทันท่วงที

1.3 ประการที่สาม หลักฐานเชิงประจักษ์สะท้อนให้เห็นข้อจำกัดของกลไกดังกล่าวอย่างชัดเจน ในเหตุการณ์อุทกภัยใหญ่ ปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลต้องออกพระราชกำหนดกู้เงินกว่า 3.5 แสนล้านบาท (กระทรวงการคลัง, 2555, น.40) เพื่อใช้ในการฟื้นฟู เนื่องจากงบกลางไม่เพียงพอรองรับความเสียหาย ขณะที่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 รัฐบาลต้องกู้เงินเพิ่มเติมถึง 1.5 ล้านล้านบาท (กระทรวงการคลัง, 2564, น.12) เพื่อจัดสรรด้านสาธารณสุขและการเยียวยาประชาชน ทั้งสองกรณีนี้สะท้อนว่า กลไกทางการเงินที่มีอยู่ยังไม่สามารถรองรับวิกฤตขนาดใหญ่ได้อย่างยั่งยืน และยังคงพึ่งพาการกู้เงินมากกว่ามีระบบกองทุนถาวรที่เตรียมพร้อมล่วงหน้า อีกกรณีหนึ่งคือ ปัญหาโรงพยาบาลของรัฐ โดยเฉพาะโรงพยาบาลชายแดน ที่ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาผู้ลี้ภัยและแรงงานข้ามชาติ (กระทรวงสาธารณสุข, 2563, น.77) ซึ่งอยู่นอกระบบงบประมาณปกติ ทำให้เกิดหนี้สะสมจำนวนมากและกระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินของหน่วยบริการสาธารณสุข ปัญหานี้สะท้อนว่า ประเทศไทยยังไม่มีกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม รองรับค่าใช้จ่ายลักษณะนี้เป็นระบบ ส่งผลให้กระทรวงสาธารณสุขและโรงพยาบาลต้องแบกรับภาระเอง ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างแรงกดดันต่อระบบสาธารณสุข แต่ยังสะท้อนข้อจำกัดเชิงสิทธิมนุษยชนที่ไทยยังไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างเต็มที่

1.4 ประการที่สี่ การจัดสรรงบประมาณด้านมนุษยธรรมยังขาดเอกภาพและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานด้านสาธารณสุข ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนของภารกิจ ความล่าช้าในการดำเนินการ และไม่มีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบเชิงยุทธศาสตร์โดยตรง ปัญหานี้ไม่เพียงกระทบต่อประสิทธิภาพการช่วยเหลือภายในประเทศ แต่ยังบั่นทอนความน่าเชื่อถือของไทยในสายตาประชาคมโลกอีกด้วย ข้อจำกัดดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ไทยได้ลงนามไว้ ไม่ว่าจะเป็น SDGs, Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 (UNDRR, 2015, p.12–14) หรือพันธกรณีด้านสิ่งแวดล้อมและการเงินเพื่อการปรับตัวตาม Paris Agreement (United Nations, 2015, p.55) ซึ่งต่างกำหนดให้รัฐภาคีต้องมีกลไกด้านกฎหมายและการคลังที่ชัดเจน โปร่งใส และยั่งยืน การที่ประเทศไทยยังคงพึ่งพางบกลางและมาตรการชั่วคราวจึงสะท้อนถึงช่องว่าง ระหว่างพันธกรณีสากลกับการดำเนินการจริง ทั้งนี้ ยังส่งผลต่อภาพลักษณ์และบทบาทของไทยในเวทีนานาชาติ เพราะทำให้การดำเนินงาน

ด้าน Humanitarian Diplomacy ขาดความต่อเนื่องและความน่าเชื่อถือเมื่อเทียบกับประเทศที่มีกลไกถาวรและกฎหมายเฉพาะรองรับ

2. การศึกษารอบกฎหมายและกลไกของต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษารอบกฎหมายและกลไกของต่างประเทศ ผู้วิจัยสามารถจัดทำตารางเปรียบเทียบกรอบกฎหมายและกลไกการคลังของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกรอบกฎหมายและกลไกการคลังของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

ประเด็น	ประเทศไทย	สหภาพยุโรป (EU)	สหรัฐอเมริกา (USA)	ญี่ปุ่น (Japan)	ช่องว่างไทย
กฎหมาย	ไม่มีเฉพาะ, ใช้พ.ร.บ.วิธีงบประมาณ 2561	Humanitarian Aid Regulation	Foreign Assistance Act / Stafford Act	Disaster Relief Act	ขาดกฎหมายถาวรด้านมนุษยธรรม
กลไกการเงิน	งบกลาง, เงินสำรองจ่ายเฉพาะกิจ	งบถาวรผูกพันข้ามปี (2.4–3.5 พันล้านยูโร/ปี)	กองทุนเฉพาะ (IDA, ERMA), งบถาวร 7–10 พันล้านดอลลาร์/ปี	japan Disaster Relief Fund (JDRF), 400–600 ล้านดอลลาร์/ปี	ไม่มีแหล่งเงินถาวร
หน่วยงานหลัก	ไม่ชัดเจน, กระทรวงการคลัง/สำนักงบ	ECHO (European Civil Protection & Humanitarian Aid Operations)	USAID	JICA	ขาดหน่วยงานเฉพาะที่รับผิดชอบ
ความโปร่งใส	จำกัด, ตรวจสอบยาก	รายงานต่อรัฐสภา/สาธารณะ, มีกลไก HIPs	ตรวจสอบโดยรัฐสภาและ GAO	ตรวจสอบโดยคณะกรรมการและรายงานต่อสาธารณะ	ขาดกลไกตรวจสอบเข้มแข็ง
การเชื่อมโยงนโยบายต่างประเทศ	ไม่ชัดเจน	บูรณาการกับ CFSP → ใช้เป็นเครื่องมือทางการทูต	เชื่อมกับนโยบายต่างประเทศ/ความมั่นคง (soft power)	Proactive Contribution to Peace (การทูตเชิงมนุษยธรรม)	ขาดการบูรณาการกับยุทธศาสตร์การทูต
ความรวดเร็วในการตอบสนอง	มักล่าช้า, เน้นเฉพาะหน้า	มี HIPs, แผนข้ามปี	กองทุนฉุกเฉิน IDA, ERMA เบิกจ่ายได้ทันที	Emergency Grant Aid/ Technical Cooperation	ไทยขาดระบบตอบสนองเชิงรุก, ไม่มีงบฉุกเฉินที่ยืดหยุ่น

จากตารางเปรียบเทียบจะเห็นว่า หลายรัฐได้พัฒนากลไกการเงินถาวรและตรากฎหมายเฉพาะด้านมนุษยธรรม เช่น สหรัฐอเมริกาที่มี Stafford Act และญี่ปุ่นที่มี Disaster Relief Act กลไกเหล่านี้มีข้อได้เปรียบตรงที่สามารถเบิกจ่ายได้ทันทีทั้งที่ โปร่งใส และมีการตรวจสอบจากหลายฝ่าย การเปรียบเทียบทำให้เห็นชัดเจนว่าประเทศไทยยังอยู่ในช่องว่างเชิงสถาบัน ที่ต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีสากล เช่น SDGs และกรอบเซนได

และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย พบว่าไทยยังคงพึ่งพางบกลางและมาตรการชั่วคราว เช่น เงินสำรองจ่ายกรณีฉุกเฉิน และพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 โดยไม่มี “กองทุนถาวรและกฎหมายเฉพาะ” รองรับเช่นเดียวกับประเทศ ข้างต้น ความแตกต่างนี้ไม่เพียงสะท้อน “ช่องว่างเชิงกฎหมายและกลไกการคลัง” ที่ยังไม่ยั่งยืน แต่ยังทำให้ไทยขาดความสามารถ ในการสร้างบทบาทด้านการทูตเชิงมนุษยธรรม (Humanitarian Diplomacy) อย่างต่อเนื่องและน่าเชื่อถือในเวทีโลก (European Commission, 2021, p.8; USAID, 2020, p.16; JICA, 2021, p.22) อีกทั้ง การที่ประเทศไทยยังไม่มีโครงสร้างถาวรรองรับ ส่งผล ให้การตอบสนองต่อวิกฤติด้านมนุษยธรรมมีความล่าช้า และมักจำกัดอยู่ในระดับการแก้ไขเฉพาะหน้า มากกว่าการวางแผนเชิงรุก ข้อจำกัดดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยยังไม่สามารถแสดงบทบาทนำในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมต่อประเทศเพื่อนบ้าน หรือในกรอบอาเซียนได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้ง ยังก่อให้เกิดข้อจำกัดในการสร้างภาพลักษณ์และความไว้วางใจในระดับนานาชาติ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรรองรับ ซึ่งช่วยเสริมความต่อเนื่องและความน่าเชื่อถือในการ ดำเนินงานด้านมนุษยธรรมได้ดีกว่า

3. การเสนอมาตรการทางกฎหมายและกลไกที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยควรเร่งปรับปรุงระบบกฎหมายและกลไกทางการคลังเพื่อรองรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ในระยะยาว โดยมีข้อเสนอหลัก ดังนี้

3.1 ประการแรก ควรจัดตั้งกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม ที่มีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน แทนการพึ่งพางบกลางหรือเงิน สำรองจ่ายชั่วคราว กองทุนนี้ควรมีงบประมาณต่อเนื่อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยมีแหล่งรายได้จากงบประมาณประจำปี ภาษีเฉพาะ และ ความร่วมมือจากภาคเอกชนหรือองค์กรระหว่างประเทศ กลไกดังกล่าวจะเสริมความพร้อมทางการคลัง ลดภาระหนี้สาธารณะ และ เพิ่มความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติตามพันธกรณีสากล เช่น SDGs และ Sendai Framework ตลอดจน สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของ ประเทศพัฒนาแล้วที่ใช้กองทุนถาวรบริหารงบประมาณแบบผูกพันข้ามปี

3.2 ประการที่สอง ควรตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน กลาง เช่น คณะกรรมการกำกับกองทุนด้านมนุษยธรรม ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม กฎหมายดังกล่าวควรกำหนดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) อย่างชัดเจน ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมี ส่วนร่วม และการตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันการทุจริตและการใช้งบประมาณผิดวัตถุประสงค์ การมีกฎหมายเฉพาะจะยกระดับ มาตรการช่วยเหลือจากนโยบายชั่วคราวให้เป็นพันธกรณีถาวรของรัฐที่บังคับใช้ได้จริง

3.3 ประการที่สาม กฎหมายและกลไกดังกล่าวควรมี ความเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบกับพันธกรณีระหว่างประเทศ ที่ ประเทศไทยเป็นภาคี อาทิ SDGs (เป้าหมายที่ 16 และ 17), Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 และ Paris Agreement เพื่อให้ไทยมีความสอดคล้องในเชิงนโยบายและกฎหมายระหว่างประเทศ อีกทั้ง ยังสร้างความชอบธรรม ทางกฎหมายระหว่างประเทศ (International Legal Legitimacy) ให้แก่การดำเนินงานของรัฐ นอกจากนี้ การบูรณาการ

พันธกรณีดังกล่าวเข้ากับกฎหมายและกลไกทางการคลังภายในประเทศ จะช่วยให้ไทยสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศได้สะดวกยิ่งขึ้น เช่น Adaptation Fund ของ UNFCCC หรือกองทุนของ UNDRR และพร้อมกันนี้ยังเป็นการเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในกรอบอาเซียน ด้านการจัดการภัยพิบัติร่วมกัน และช่วยยกระดับสถานะของไทยในฐานะประเทศที่ดำเนินการตามพันธกรณีสากลอย่างจริงจังและมีความรับผิดชอบ

3.4 ประการที่สี่ ควรบูรณาการ ยุทธศาสตร์ Humanitarian Diplomacy เข้ากับกฎหมายและกลไกด้านมนุษยธรรม เพื่อใช้การช่วยเหลือเป็นเครื่องมือทางการทูตในการเสริมสร้างความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง การมีกลไกถาวรจะช่วยให้ไทยมีภาพลักษณ์เป็นประเทศที่พร้อมและน่าเชื่อถือ สามารถใช้ Soft Power ด้านมนุษยธรรมยกระดับบทบาทของไทยในเวทีพหุภาคี เช่น อาเซียนและสหประชาชาติ จาก “ผู้รับความช่วยเหลือ” สู่ “ผู้ให้ความช่วยเหลือ” ที่ประชาคมโลกไว้วางใจ

3.5 ประการที่ห้า ควรกำหนดกลไก บูรณาการความร่วมมือภายในประเทศ โดยจัดตั้งศูนย์อำนวยการหรือองค์กรกลางด้านมนุษยธรรม เพื่อเชื่อมโยงภารกิจของหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงการคลัง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงมหาดไทย เพื่อลดความซ้ำซ้อนของงบประมาณและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานองค์กรดังกล่าวควรกำหนดระบบติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) ที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้ไทยสามารถเข้าถึงทรัพยากรและเงินทุนระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การศึกษานี้ได้เติมเต็ม “ช่องว่างทางองค์ความรู้” ที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ยังขาดในประเด็นกฎหมาย กลไกทางการคลัง และพันธกรณีสากล โดยเสนอแนวทางการจัดตั้งกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม การตรากฎหมายเฉพาะ และการบูรณาการกลไกเข้ากับพันธกรณีระหว่างประเทศ ผลการศึกษานี้ไม่เพียงช่วยสร้างระบบที่ยั่งยืน โปร่งใส และตรวจสอบได้ แต่ยังยกระดับบทบาทของประเทศไทยในด้าน Humanitarian Diplomacy เสริมสร้างความชอบธรรมทางกฎหมาย และภาพลักษณ์ของประเทศไทยในประชาคมโลกอย่างยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของประเทศไทยยังขาดกลไกทางการคลังและกฎหมายเฉพาะที่รองรับโดยตรง ปัจจุบันยังคงพึ่งพางบกลางและเงินสำรองจ่ายกรณีฉุกเฉิน ซึ่งแม้จะสามารถตอบสนองเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ แต่ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านขั้นตอน ความโปร่งใส และการตรวจสอบ กฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เช่น พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 และพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มิได้ถูกออกแบบเพื่อรองรับการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดยเฉพาะ ส่งผลให้ขาดเสถียรภาพ ความต่อเนื่อง และความชอบธรรมทางกฎหมายในการบริหารจัดการ อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มี “ฐานะทางกฎหมายเฉพาะ” (lex specialis) ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกถาวรในการจัดสรรงบประมาณและกำกับการดำเนินงานอย่างยั่งยืน จึงไม่สามารถสร้างระบบการคลังเพื่อช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ในเชิงแนวคิดและทฤษฎี ผลการวิจัยสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลและทฤษฎีการคลังของรัฐ ซึ่งยืนยันว่า การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์” ที่รัฐมีพันธกรณีต้องจัดให้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ มติสหประชาชาติว่าด้วย Humanitarian Assistance และกติกากระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทาง

เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICCPR และ ICESCR) การจัดสรรงบประมาณด้านนี้จึงไม่ควรเป็นเพียงนโยบายสาธารณะ แต่ควรได้รับการยกระดับให้มีสถานะทางกฎหมายที่ชัดเจน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส และความต่อเนื่องทางการคลัง หลักการสำคัญในเชิงกฎหมายการคลังระดับสากล ได้แก่ “หลักความเพียงพอ” (Adequacy Principle) และ “หลักความต่อเนื่องของงบประมาณ” (Continuity of Budget) ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องมีระบบการคลังที่มั่นคงและยั่งยืนรองรับภารกิจด้านมนุษยธรรม การขาดกลไกการถือเป็นการละเมิดพันธกรณีเชิงบวก (Positive Obligation) ตามกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และผลการเปรียบเทียบกับต่างประเทศพบว่า ประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น มีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรที่มีสถานะทางกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน เช่น Humanitarian Aid Regulation ของสหภาพยุโรป ซึ่งกำหนดงบประมาณผูกพันข้ามปี (Multi-annual Financial Framework), Foreign Assistance Act ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดตั้ง Emergency Relief Fund ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐสภา และกฎหมายรองรับ Japan Disaster Relief Fund ของญี่ปุ่นที่ให้อำนาจหน่วยงานดำเนินการได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการงบประมาณประจำปี กลไกเหล่านี้ก่อให้เกิดความรวดเร็ว โปร่งใส และเสถียรภาพทางการคลัง ในขณะที่ประเทศไทยแม้มีกฎหมายงบประมาณและกฎหมายป้องกันภัยพิบัติ แต่ยังขาดกรอบกฎหมายเฉพาะหรือกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม ส่งผลให้การเบิกจ่ายงบประมาณขาดความต่อเนื่อง โปร่งใส และไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในระดับนานาชาติได้

ดังนั้น ผู้วิจัยเสนอให้ประเทศไทยตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และจัดตั้ง “กองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม” (Permanent Humanitarian Fund) ที่มีฐานะเป็น “นิติบุคคลตามกฎหมาย” (Legal Entity) เพื่อสร้างกลไกทางการคลังที่ยั่งยืน โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยกฎหมายดังกล่าวควรกำหนดองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) โครงสร้างทางกฎหมายของกองทุน ให้มีสถานะนิติบุคคล สามารถรับงบประมาณจากรัฐ รายได้จากภาษีเฉพาะ และเงินสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศได้โดยตรง ภายใต้การตรวจสอบของรัฐสภาและสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) 2) คณะกรรมการกำกับด้านมนุษยธรรม ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานรัฐ ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ เพื่อให้การกำหนดนโยบายและการจัดสรรงบประมาณเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม โปร่งใส และไม่ผูกขาดอยู่ที่ฝ่ายบริหาร 3) บทบัญญัติว่าด้วยพันธกรณีระหว่างประเทศ กำหนดให้พันธกรณีที่ประเทศไทยได้ให้ไว้ในระดับสากล เช่น SDGs, Sendai Framework และ Paris Agreement มีผลบังคับใช้ภายในประเทศ (Domestication of International Obligations) เพื่อสร้างความสอดคล้องทางกฎหมายระหว่างประเทศ อีกทั้ง การตรากฎหมายและการจัดตั้งกองทุนดังกล่าวจะเป็นหลักประกันทางกฎหมาย (Legal Guarantee) ให้สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมสามารถบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย ไม่เป็นเพียงนโยบายตามดุลพินิจของฝ่ายบริหาร ทั้งยังช่วยปิด “ช่องว่างเชิงกฎหมาย” (Legal Gap) ที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ในปัจจุบัน และยกระดับระบบการคลังของรัฐให้มีความเสถียร โปร่งใส และตรวจสอบได้ในระดับสากล การมีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรมจะเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับศักยภาพของประเทศไทยในการบริหารจัดการด้านมนุษยธรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เสริมสร้างหลักนิติธรรม ความชอบธรรมทางกฎหมาย และศักยภาพด้าน Humanitarian Diplomacy และ Soft Power ของประเทศอย่างยั่งยืน จึงนับเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างระบบการคลังเพื่อมนุษยธรรมของประเทศไทยให้มั่นคง ยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติอย่างแท้จริง

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของประเทศไทยยังขาดกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจน โดยปัจจุบันยังคงพึ่งพางบกลางและเงินสำรองจ่ายกรณีฉุกเฉิน แม้จะตอบสนองสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ แต่มีข้อจำกัดทั้งด้านขั้นตอน วงเงิน และความต่อเนื่องทางการคลัง กฎหมายที่ใช้อยู่ เช่น พระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. 2561 ยังไม่รองรับภารกิจด้านมนุษยธรรมโดยตรง ส่งผลให้ขาดเสถียรภาพและความชอบธรรมทางกฎหมายในการบริหารจัดการ อีกทั้งยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่กำหนดให้การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเป็น “สิทธิขั้นพื้นฐาน” และ “พันธกรณีทางกฎหมาย” ที่รัฐต้องปฏิบัติ ผลการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีสอดคล้องกับแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนและทฤษฎีการคลังของรัฐ ซึ่งยืนยันว่าการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเป็นหน้าที่ของรัฐในฐานะพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศ อาทิ กฎบัตรสหประชาชาติ มติสหประชาชาติว่าด้วย Humanitarian Assistance และหลัก Responsibility to Protect (R2P) การจัดสรรงบประมาณในลักษณะนี้จึงมิใช่เพียงนโยบายสาธารณะ แต่เป็นความรับผิดชอบทางกฎหมายที่รัฐต้องดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ และเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น พบว่ามีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรมที่มีกลไกงบประมาณผูกพัน โปร่งใส และตรวจสอบได้ เช่น Humanitarian Aid Regulation ของสหภาพยุโรป, Foreign Assistance Act ของสหรัฐอเมริกา และ Japan Disaster Relief Fund ของญี่ปุ่น กลไกเหล่านี้ช่วยสร้างความคล่องตัว ความต่อเนื่อง และเสถียรภาพทางการคลัง ในขณะที่ประเทศไทยยังขาดกฎหมายเฉพาะรองรับ จึงยังอยู่ในภาวะ “ช่องว่างเชิงกฎหมาย” (Legal Gap) และไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และกรอบเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

งานวิจัยนี้ เสนอให้ประเทศไทยตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และจัดตั้ง “กองทุนถาวรด้านมนุษยธรรม” (Permanent Humanitarian Fund) ที่มีฐานกฎหมายรองรับ เพื่อสร้างระบบการคลังที่ยั่งยืน โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยยึดหลักสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) State Responsibility Principle กำหนดพันธกรณีของรัฐในการจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกลไกถาวรตามหลักสิทธิมนุษยชนและกฎหมายระหว่างประเทศ 2) Efficiency and Transparency Principle บริหารจัดการภายใต้กลไกตรวจสอบของรัฐสภาและองค์กรอิสระ เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน 4) Participation Principle เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ติดตาม และประเมินผล 5) International Obligation Principle บังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เพื่อยกระดับสถานะของไทยในประชาคมโลก

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป การมีกฎหมายเฉพาะและกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรมจะช่วยให้ประเทศไทยมีระบบการคลังที่มั่นคง โปร่งใส และสอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างแท้จริง เสริมสร้างความชอบธรรมทางกฎหมาย และเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีโลกทั้งด้าน Humanitarian Diplomacy และ Soft Power อย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงกฎหมายการคลัง โดยชี้ให้เห็นว่า การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมไม่ควรถูกมองเพียงเป็นนโยบายสาธารณะ แต่ต้องได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยตรง ผ่านการจัดตั้ง Permanent Humanitarian Fund และการ

ตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เพื่อสร้างกลไกถาวรที่มีผลผูกพันและตรวจสอบได้ อีกทั้งยังบูรณาการกลไกกฎหมายการคลังเข้ากับพันธกรณีสากล เช่น SDGs, Sendai Framework และ Paris Agreement ซึ่งช่วยสร้างความชอบธรรมทางกฎหมายระหว่างประเทศ และเพิ่มขีดความสามารถในการใช้ Humanitarian Diplomacy และ Soft Power ของไทยในเวทีโลก นอกจากนี้ เพื่อให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น การประเมินประสิทธิภาพของกลไกถาวรควรอาศัยตัวชี้วัดที่ชัดเจน อาทิ ระยะเวลาในการเบิกจ่ายงบประมาณเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความมั่นคงของแหล่งเงินทุน ความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการบูรณาการเข้ากับพันธกรณีระหว่างประเทศ การกำหนดเกณฑ์เหล่านี้จะช่วยให้สามารถวัดผลได้ว่ากลไกที่จัดตั้งขึ้นมีประสิทธิภาพจริงตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ควรจัดตั้งกองทุนถาวรด้านมนุษยธรรมที่มีกำหนดแหล่งรายได้ที่มั่นคง ทั้งจากงบประมาณแผ่นดิน ภาษีเพื่อสาธารณภัย และความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยต้องมีกลไกตรวจสอบจากรัฐสภาและองค์กรอิสระเพื่อสร้างความโปร่งใสและป้องกันการทุจริต ควบคู่ไปกับการตรากฎหมายเฉพาะว่าด้วยการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่บัญญัติถึงโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ หลักธรรมาภิบาล กลไกการตรวจสอบ และบทลงโทษในกรณีที่หน่วยงานรัฐไม่ปฏิบัติตาม ทั้งนี้ กระบวนการจัดสรรงบประมาณและการดำเนินการด้านมนุษยธรรมควรบูรณาการเข้ากับพันธกรณีสากล อาทิ SDGs, Sendai Framework และ Paris Agreement เพื่อเสริมสร้างสถานะของประเทศไทยในฐานะผู้ปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างสมบูรณ์ ควรมีกลไกเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น NGOs ภาคเอกชน และชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและสร้างความยั่งยืนของระบบในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป ควรมุ่งเน้นการศึกษารูปแบบการใช้มาตรการทางภาษีเพื่อการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เช่น การจัดเก็บภาษีเพื่อสาธารณภัยหรือการจัดเก็บภาษีเพื่อสร้างกองทุนด้านมนุษยธรรมถาวร ควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกฎหมาย Humanitarian Law ของภูมิภาคอาเซียน เพื่อพัฒนาความร่วมมือเชิงกฎหมายในระดับภูมิภาค อันอาจนำไปสู่การจัดทำกรอบความร่วมมือด้านมนุษยธรรมของอาเซียน (ASEAN Humanitarian Framework) ควรศึกษากลไกทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบและติดตามงบประมาณด้านมนุษยธรรมโดยองค์กรอิสระ เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย อันจะช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานสากลในระบบกฎหมายการคลังด้านมนุษยธรรมของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการคลัง. (2555). *มาตรการงบประมาณเพื่อการฟื้นฟูภัยพิบัติ 2554*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงการคลัง. (2564). *รายงานการกู้เงินฉุกเฉินเพื่อโควิด-19*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *รายงานสถานบริการสาธารณสุขชายแดน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สมชาย พัฒนศิริ. (2560). *การคลังของรัฐกับการบริหารจัดการภัยพิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุภารัตน์ ศรีสุข. (2562). *การจัดการความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยนโยบายสาธารณะ.
- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน. (2564). *รายงานประจำปี 2564*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- European Commission. (2021). *Humanitarian Aid Annual Report*. Brussels: European Union.
- European Parliament. (2022). *Humanitarian Aid and Civil Protection: Policy Overview*. Brussels: Author.
- Finnemore, M. (2017). *The Purpose of Intervention: Changing Beliefs about the Use of Force*. Cornell University Press.
- Japan International Cooperation Agency (JICA). (2021). *Annual Report 2021*. Tokyo: JICA.
- United Nations. (1991). *General Assembly Resolution 46/182: Strengthening the coordination of humanitarian emergency assistance of the United Nations*. New York: UN.
- United Nations. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. New York: UN.
- United Nations. (2019). *Humanitarian Principles and Human Rights*. New York: UN.
- United Nations Development Programme (UNDP). (1994). *Human Development Report 1994*. New York: Oxford University Press.
- United Nations General Assembly. (2005). *2005 World Summit Outcome Document (A/RES/60/1)*. New York: UN.
- UNDRR. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030*. Geneva: UNDRR.
- UN Human Rights Office. (2022). *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR): State Obligations*. Geneva: OHCHR.
- USAID. (2020). *Foreign Assistance Act and Humanitarian Response*. Washington, DC: United States Agency for International Development.